

Innst. 56 L

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra justiskomiteen

Dokument 8:143 L (2010–2011)

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen om lov om endring i domstolloven (fotoforbud overfor fornærmede og pårørende)

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen fremmet 5. mai 2011 følgende forslag:

«I

Vedtak til lov

om endring i domstolloven (fotoforbud overfor fornærmede og pårørende)

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene skal § 131 a første ledd lyde:

Under forhandlingene i straffesaker er fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn tillatt med mindre retten beslutter noe annet. Retten kan også beslutte forbud mot fotografering eller lyd- og fjernsynsopptak av den siktede eller domfelte og fornærmede eller pårørende, på veg til eller fra rettsmøtet eller under opphold i den bygning hvor rettsmøtet holdes, med mindre vedkommende motsetter seg det.

II

Loven trer i kraft straks.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Sigvald Oppbøen Hansen, Stine Renate Håheim og Tove-Lise Torve, fra Fremskrittspartiet, Hans Frode Kielland Asmyhr, Ulf Leirstein, Åse Michaelsen og lederen Per Sandberg, fra Høyre, André Oktay Dahl og Anders B. Werp, fra Sosialistisk Venstreparti, Akhtar Chaudhry, og fra Senterpartiet, Jenny Klinge, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen om lov om endring i domstolloven (fotoforbud overfor fornærmede og pårørende).

Komiteen deler forslagsstillernes syn om viktigheten av åpenhet rundt straffesaker, og at dette må balanseres med hensynet til vernet av fornærmede og pårørende. Komiteen mener pressen har et viktig ansvar, og understreker viktigheten av pressens eget etiske regelverk.

Komiteen viser til at spørsmålet om endringer av fotoforbudet i domstolene har vært oppe til behandling en rekke ganger. Fotoforbudet ble utvidet både når det gjelder situasjon og personkrets ved vedtak av straffeloven § 390 c, men bestemmelsen trådte ikke i kraft og er heller ikke videreført i straffeloven 2005. Komiteen understreker at kritikken mot straffeloven § 390 c primært var rettet mot utvidelsen av de situasjoner som fotoforbudet skulle gjelde og ikke utvidelsen av den persongruppen bestemmelsen skulle verne.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, deler for-

slagsstillernes intensjon om å verne fornærmede og pårørende i straffesaker, men mener i likhet med justisministeren (jf. vedlagte svarbrev til komiteen 23. mai 2011) at forslaget reiser så prinsipielle spørsmål at det er tjent med en grundig prosess. Flertallet viser til justisministerens nevnte svarbrev til komiteen hvor det vises til at spørsmålet om fotoforbud vil kunne vurderes i forbindelse med gjennomføringen av Europarådets konvensjon om beskyttelse og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner. Flertallet merker seg også at arbeidet med en fullstendig revisjon av domstoloven vil bli påbegynt i 2011, og at spørsmålet om fotoforbud her kan sees i sammenheng med andre forslag som berører offentligheten i rettspleien.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til forslaget og slutter seg til de argumenter som forslagsstillerne legger til grunn for forslaget. Disse medlemmer mener det er svært positivt at den samlede komité anerkjenner behovet for også å verne om fornærmede (ofrene) og deres pårørende og at den samlede komité gir signaler om at man ser behovet for fotoforbud også overfor disse persongruppene.

Disse medlemmer mener imidlertid at det ikke er riktig å stille dette viktige lovendringsarbeidet i bero, i påvente av en mer fullstendig revisjon av domstoloven eller gjennomføringen av Europarådets konvensjon om beskyttelse og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.

Disse medlemmer understreker at lovverket er gjenstand for stadige revisjoner, og det er ikke i seg selv en avgjørende grunn til ikke å forbedre lovverket, at det er andre endringer eller revisjoner i vente. Videre bemerker disse medlemmer at fornærmede og pårørende vil kunne ha behov for den beskyttelse forslagsstillerne foreslår, også i situasjoner der offeret ikke er kvinne, eller det ikke er en sak som gjelder vold i nære relasjoner. Å avvente gjennomføringen av Europarådets konvensjon om beskyttelse og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner vil ikke gi andre grupper av fornærmede og pårørende vern mot fotografering.

Disse medlemmer påpeker at det kan oppleves vel så belastende for fornærmede og pårørende å bli identifisert, som for siktede eller domfelte. I de fleste saker er de fornærmede allerede svært belastet. Disse er heller ikke siktet eller domfelt i saken, og deres identitet eller utseende vil i de aller fleste tilfeller ikke ha noen beskyttelsesverdig interesse for offentligheten. De samme hensyn med hensyn til åpenhet og offentlighet i rettspleien vil derfor ikke gjøre seg gjeldende når det gjelder de fornærmede som tvert imot er i en situasjon der det er større grunn

til å verne dem mot den ekstrabelastningen fotografering vil medføre.

Disse medlemmer påpeker videre at lovendringsforslaget kun gir domstolen en rett til å nedlegge fotoforbud. I eventuelle tilfeller der hensynene til åpenhet og offentlighet er svært fremtredende, vil retten kunne foreta et overveid skjønn der dette hensyn veies opp mot hensynene til fornærmede og pårørendes behov for beskyttelse mot fotografering.

Disse medlemmer viser ellers til begrunnelsen gitt av forslagsstillerne og fremmer følgende forslag:

«Vedtak til lov

I lov 4. april 1995 nr. 15 om domstolene (domstoloven)

I

§ 131a første avsnitt skal lyde:

Under forhandlingene i straffesaker er fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn tillatt med mindre retten beslutter noe annet. Retten kan også beslutte forbud mot fotografering eller lyd- og fjernsynsopptak av den siktede eller domfelte og fornærmede eller pårørende, på veg til eller fra rettsmøtet eller under opphold i den bygning hvor rettsmøtet holdes, med mindre vedkommende motsetter seg det.

II

Loven trer i kraft straks.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Vedtak til lov

I lov 4. april 1995 nr. 15 om domstolene (domstoloven)

I

§ 131a første avsnitt skal lyde:

Under forhandlingene i straffesaker er fotografering, filmopptak og opptak for radio eller fjernsyn tillatt med mindre retten beslutter noe annet. Retten kan også beslutte forbud mot fotografering eller lyd- og fjernsynsopptak av den siktede eller domfelte og fornærmede eller pårørende, på veg til eller fra rettsmøtet eller under opphold i den bygning hvor rettsmøtet holdes, med mindre vedkommende motsetter seg det.

II

Loven trer i kraft straks.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:143 L (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen om lov om endring i domstolloven (fotoforbud overfor fornærmede og pårørende) – vedlegges protokollen.

Oslo, i justiskomiteen, den 15. november 2011

Per Sandberg

leder

Stine Renate Håheim

ordfører

Vedlegg**Brev fra Justis- og politidepartementet v/statsråden til justiskomiteen, datert 23. mai 2011**

Dokument 8:143 L (2010 - 2011) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen om lov om endring i domstoloven (fotoforbud overfor fornærmede og pårørende).

Jeg viser til komiteens brev 13. mai 2011, hvor det bes om uttalelse til forslagene fra stortingsrepresentantene Hans Frode Kielland Asmyhr, Per Sandberg, Åse Michaelsen, Anders Anundsen og Morten Ørsal Johansen: Dokument 8:143 L (2010-2011).

Jeg er enig med forslagstillerne i at åpenhet rundt straffesaker er viktig for å sikre kontroll over at straffesaker gjennomføres på en akseptabel måte og i samsvar med de rettsstatlige prinsipper som vår rettergangsordning bygger på. Jeg er videre enig med forslagstillerne i at det er viktig å gi fornærmede og pårørende tilstrekkelig vern i forbindelse med gjennomføring av etterforskning og straffeforfølgning. Departementet vil derfor vurdere forslagene fra forslagstillerne nærmere.

Arbeidet med et høringsnotat som tar for seg forslag til lovendringer som er nødvendig for å gjennomføre Europarådets konvensjon om beskyttelse og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner, kan være en god anledning til å vurdere om den persongruppen som er vernet av domstoloven § 131 a første ledd bør utvides.

Forslaget om å tillate fotografering med mer under rettsmøtet med mindre retten beslutter noe annet, samt forslaget om å tillate fotografering av siktede, fornærmede eller pårørende på vei til eller fra rettsmøtet med mindre vedkommende motsetter seg det, reiser så prinsipielle spørsmål at det her er behov for en grundigere prosess enn det nevnte arbeid gir mulighet for. Det er også naturlig å se disse forslagene i sammenheng med andre forslag som berører offentlighet i rettspleien. Departementet anser det som naturlig å komme tilbake til disse forslagene i et arbeid med en fullstendig revisjon av domstoloven. Arbeidet vil etter planen bli påbegynt i løpet av 2011.

Jeg vil for øvrig gjøre oppmerksom på at fotoforbudet i domstoloven § 131 a første ledd er vurdert nokså nylig. Lovgiver utvidet i 1999 (lov 4. juni 1999 nr. 37) både situasjonen og personkretsen som var vernet av fotoforbudet i domstoloven § 131 a ved vedtakelsen av straffeloven § 390 c. Bestemmelsen trådte ikke i kraft og ble heller ikke videreført i straffeloven 2005. Forbudets virkeområde skulle for det første utvides til å gjelde fornærmede. I tillegg skulle

forbudet mot fotografering og filming også gjelde i to andre situasjoner. For det første skulle man forby filming og fotografering av mistenkte som var i politiets varetekt. For det andre skulle man forby fotografering eller filming av mistenkte som under etterforskning var sammen med politiet.

Bakgrunnen for lovendringen var et forslag fra stortingsrepresentant Olav Akselsen, inn tatt i dokument 8: 75 (1994-1995). Han pekte på at navn og bilde av mistenkte og siktede var blitt slått stort opp i media, og at dette kunne ha en uheldig stempelingseffekt. I en del drapssaker var også ofrene blitt fremstilt på en negativ måte. Justiskomiteen ba Regjeringen vurdere om det var nødvendig med lovendringer for å bedre vernet til mistenkte, siktede og fornærmede i straffesaker. Justiskomiteen ba Regjeringen også vurdere hvordan forslaget kunne gjennomføres, jf. Innst. S. nr. 45 (1995-1996). I tillegg reiste riksadvokaten spørsmål om fotoforbudet også burde gjelde på etterforskningsstadiet. Det var på denne bakgrunn at § 390 c ble utformet, jf. Ot.prp. nr. 55 (1997-1998) om lov om endringer i rettergangslovene m.m. (kildevern og offentlighet i rettspleien) side 57-59. Lovendringen ble sanksjonert ved lov 4. juni 1999 nr. 37, men møtte stor motstand fra pressehold. Det ble besluttet at endringene ikke skulle tre i kraft før det var foretatt en nærmere utredning, jf. kgl. res. 4. juni 1999 nr. 567.

Den 14. desember 1999 sendte Justisdepartementet ut et høringsbrev med forslag til endring av reglene. Også de nye forslagene ble møtt med skepsis av en rekke høringsinstanser. I forbindelse med revisjonen av Grunnloven § 100 uttrykte Ytringsfrihetsskomisjonen skepsis til § 390 c, og tok til orde for en revisjon, jf. NOU 1999: 27 side 125-128 og side 251. I St.meld. nr. 26 (2003-2004) om endring av Grunnloven § 100 side 58 - 60 sluttet departementet seg til forslaget om å vurdere utformingen av § 390 c på ny.

Lovendringen ble videre vurdert av departementet i Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28, side 169-170. Departementet uttalte at de beste grunner taler for ikke å videreføre de vedtatte endringene i straffeloven 1902 § 390 c. Departementet konkluderte derfor med at adgangen til å offentliggjøre bilder og opptak av mistenkte fortsatt vil være regulert av domstoloven § 131 a jf. § 198 tredje ledd og åndsverksloven § 45 c jf. § 54.

Kritikken mot straffeloven § 390 c synes primært å være rettet mot utvidelsen av de situasjoner som

fotobruddet skulle gjelde og ikke utvidelsen av den persongruppen som bestemmelsen skulle verne. Konklusjonen i Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) om ikke å videreføre straffeloven § 390 c kan derfor ikke for-

stås som en stillingstakende til hvorvidt domstolloven § 131 a bør utvides til også å gi vern for fornærmede og pårørende. Spørsmålet er ikke særskilt drøftet i denne proposisjonen.

